

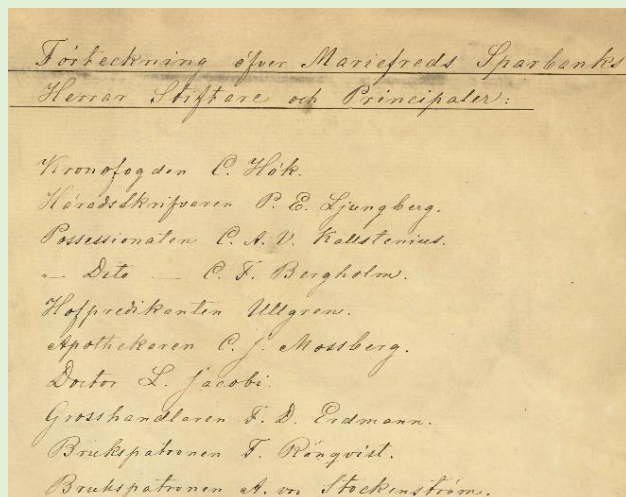
150-åring firar med flytt

Av Helena Karlsson

Bilda eller inte bilda – det var frågan som ställdes i Mariefreds rådhus en vinterdag för 150 år sedan (2014). Vad var det då som skulle bildas? Ortens första sparbank var det tänkt. Och svaret blev ett övertygande ja.

När banken i Mariefred startade år 1863 var sparbanksrörelsen på fram-marsch. Den första sparbanken hade bildats i Skottland år 1810. I Sverige var Göteborg först ut. Året var 1820. Det blev startskottet för en våg av bank-bildande genom landet. I Sörmland startades den första sparbanken år 1827 i Eskilstuna. Den följdes snart av Nyköping (1832), Strängnäs (1840) och Oppunda (1850).

Bakom instiftandet av sparbanken i Mariefred stod kronofogde Carl Hök. Till ett sjuttioal av ortens ”stånds-personer” gick hans inbjudan, där han framhöll att en sparbank ”*skulle utöfva ett särdeles välgörande inflytande på den tjänande och arbetande klassens sedlighet och möjligen grundlägga mångens framtida oberoende ställning*”. Hans ord hörsammades i bygden. Vid mötet tecknade sig ett fyrtiotal herrar på bidragslistan. En ekonomisk grundplåt, en omkostnadsfond, var nämligen nödvändig för att få igång verksamheten. De

som skänkte pengar till fonden ut-sågs till principaler (senare kallade huvudmän) och fick välja bank-direktion och revisorer. Socken-ombud utsågs senare för att under-lätta även för avlägset boende.

Del ur listan över bankens stiftare med bland annat brukspatroner, grosshandlare, doktorer och hovpredikanter bland principalerna. Mariefreds sparbanks arkiv, Arkiv Sörmland

I det första reglementet framgår att syftet med verksamheten var att ”*upp-muntra flit och sparsamhet genom att utaf hufvudsakligast mindre bemedlade personer, i synnerhet af den tjänande klassen, emottaga smärre summor och dem till deras nytta förkofra genom beräkning af ränta och densammas lägg-ande till kapitalet vid hvarje års slut.*” Det är formuleringar som stämmer väl

överens med den övriga sparbanksrörelsens vid denna tid. Förutom att förvalta mindre bemedlades sparpengar och ge ränta var även kreditgivning vanlig, särskilt vid landsbygdsbankerna.

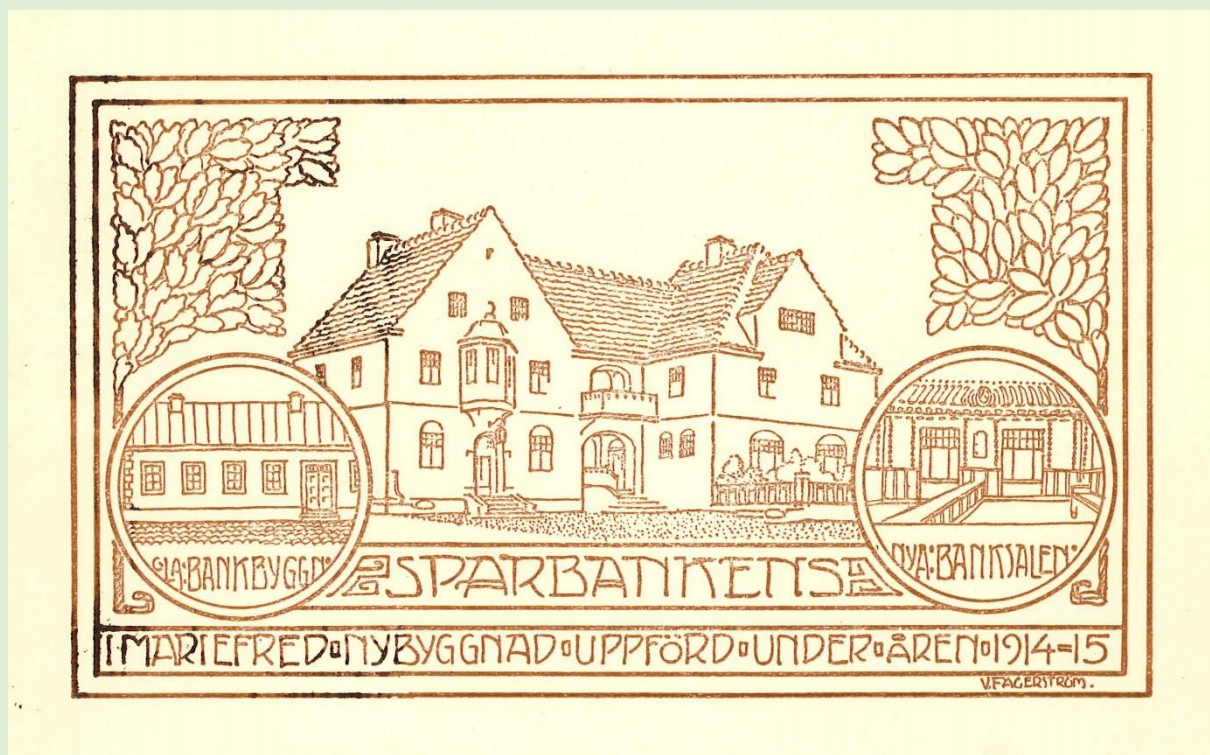
Till bankens förste bokförare utsågs telegrafistkommissarien L F Gösling. Han efterträddes under 1870-talet av stadsfiskalen Carl Stenbiht. När denne avträdde sin post drygt tjugio år senare skrev hans efterträdare svensk bankhistoria. Fröken Victoria Blom blev då landets första kvinnliga sparbankskamrerare. Hon var tillika stadens första kvinnliga ledamot i stadsfullmäktige – en föregångskvinna på många sätt.

Mariefreds sparbank år 1913. Sveriges första kvinnliga sparbankskamrerare Victoria Blom flankeras av bokhållaren slottsinspektör Johan Jönsson och kontrollanten fabrikkör Herman Setterholm (ordförande). Foto: L Erik Lindmark. Mariefreds sparbanks arkiv, Arkiv Sörmland

Vid starten år 1863 upplät Mariefreds magistrat välvilligt rådhusalen kostnadsfritt för bankens verksamhet. Under åren 1877-1915 delade banken lokal på annat håll med ortens andra bankinrättning, Södermanlands Enskilda Banks avdelningskontor. Även här blev det dock så småningom trångbott.

Från att ha varit gratisgäst i en offentlig byggnad och därefter sambo med bankkollegor, beslutades år 1907 om en helt annan lösning på lokalproblemet – att bygga eget sparbankshus. Åtta år och flera förkastade arkitektförslag och tomtinköpsplaner senare, stod äntligen det nya bankhuset färdigt. Här blev Mariefreds sparbank (numera Sparbanken Rekarne) kvar i nästan hundra år. Först nu i dagarna har flyttlasset gått igen. Den här gången till Långgatan, bara ett stenkast från Mariefreds rådhus där allt en gång började den där vinterdagen för 150 år sedan.

*Sparbankshuset i Mariefred stod klart år 1915. Illustration: V Fagerström.
Mariefreds sparbanks arkiv, Arkiv Sörmland*

Artikel publicerad i Sörmlandsbygden den 2 januari 2014.